

SUNUŞ

Malum olduğu üzere 2021 yılı, Ahi Evran-ı Veli'nin doğumunun 850. yılı olması hasebiyle 20 Şubat 2021 tarih 31401 sayılı resmî gazetede yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Ahi Evran Yılı olarak ilan edilmiştir. Ahi Evran'ın hayatına ve eserlerine baktığımız zaman onu; tefsir, hadis, İslam hukuku, kelam ve tasavvuf gibi temel İslam bilimlerine vakıf olan iyi bir âlim, Türkçe'nin yanı sıra Arapça ve Farsçayı iyi derecede bilmesi nedeniyle İbni Sina gibi bilim insanlarının Tıpla ilgili çeşitli metinlerinin çevirisini yapabilen bir tıpcı, devamlı akletme ve düşünmeyi ön plana çıkaran iyi bir düşünür (filozof) ve hayatının son anına kadar çalışma ve mücadele azmini kaybetmeyen bir insan olarak ifade edebiliriz.

İşte böyle bir birikim ve bilgi alt yapısına sahip olan Ahi Evran, batılı kaynakların Anadolu'nun Rönesans'ı olarak gördükleri Ahilik Teşkilatını XIII. yüzyılda kurmuş ve Anadolu'ya yayılmasına vesile olmuştur. Bu teşkilat aracılığıyla da Anadolu'nun İslamlaşması, Türkleşmesi ve medenileşmesine büyük katkı sağlamıştır. Nitekim günümüzdeki esnaf ve sanatkârlar odası gibi ticari anlamdaki bütün teşkilatlanmalar ile kendisinden sonraki kuşaklara yol gösterici olarak sivil toplum teşkilatlarının temelini o dönemde atmıştır. Aynı zamanda Anadolu'daki kadınların sivil örgütlenme süreçleri kapsamında Bacıyan-ı Rum da bu sürecin parçasıdır.

Söz konusu teşkilata mensup ahiler, Anadolu Selçukluları, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı Devleti'nin ilk yüz elli yılında sosyal ve ekonomik hayatın şekillenmesinde büyük öneme sahiptirler. Ahilik teşkilatı sayesinde Anadolu insanında var olan yardımseverlik ve cömertlik gibi bazı güzel hasletler ile Kur'an ve sünnete dayalı iman kardeşliği anlayışı birleştirilerek yeni bir şekil ve anlayış ortaya konulmuştur. Zira Hz. Peygamber in (s.a.v.) "Komşusu açken tok yatan bizden değildir." hadisi şerifi Ahi teşkilatı içerisindeki yardımlaşma ve dayanışmanın temelini meydana getirmiştir. Dolayısıyla Arapça "kardeşim" anlamına gelen ve kardeşliğe vurgu yapan ahi kelimesi bir anlamda bu teşkilatın özünde yatan değeri de oluşturmuştur.

Ahi teşkilatı yüzyıllar boyunca İslam-Türk toplumunda sosyal dayanışmanın, birlik ve beraberliğin, iktisadi kalkınmanın, siyasi istikrarın en önemli unsurlarından biri olarak kabul edilir. Dolayısıyla Anadolu'daki iktisadi teşkilatlanmanın köklerini ve meslek ahlakının şekillenmesini Ahi Evran ve kurduğu teşkilatta aramanın doğru olacağı kanaatindeyim. Aynı zamanda Ahilik, tasavvuftan, ilahiyata, edebiyattan sosyolojiye kadar etkilerini bizatihi hissettiğimiz son derece köklü ve güçlü bir gelenektir. Genel ahlaki prensiplerinin, dünyanın birçok ülkesinde dahi ilgi çektiğini ve bu konuda çalışmalar yapıldığı bilinmektedir.

Yıllardır, Ahiliği farklı boyutlarıyla çalışan biri olarak Ahiliğin iktisadi ve ticari ilimler temelinde de daha çok çalışılmasını bir zaruret olarak görmekteyim. Hem Üniversitemize adını veren, hem

de Anadolu'nun gelişim ve kalkınma sürecinin mihenk taşı olarak kabul ettiğimiz Ahi Evran-ı Veli'yi kıymetlendirmek adına, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi olarak, 2021 yılının Ahi Evran yılı olması dolayısıyla fakülte dergimizin beşinci yılı çerçevesinde Ahiliği, iktisadi ve ticari boyutlarıyla ele almak için hem AEÜ İİBF'den hem de farklı üniversitelerin iktisat ve işletme bölümlerinden akademisyenlerin de katılımlarıyla "Fütüvvet, Ahilik ve İktisadi Hayat" başlıklı bir özel sayı yayınlamaya karar verilmiştir. Bu vesileyle Erciyes Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ekrem ERDEM'in konuk editörlüğünde hazırlanan bu sayımıza katkıda bulunan konuk editörümüze, yazısı bulunan tüm araştırmacılara, fakülte dekanımız Prof. Dr. Nur ÇETİN'e ve bu özel sayıda büyük emeği geçen dergi editörümüz Doç Dr. Öner AKGÜL'e şükranlarımı sunarım.

*Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Rektör Yardımcısı
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi*

EDİTÖRDEN

Fütüvvet, İslami çerçevede iyi olan şeyleri yapma, kötü olan şeyleri de yapmama esasına dayalı ahlaklı bir hayat ve toplum inşa etme idealinin kurumsallaşmış adıdır. Ahilik ise, bunun 13. yüzyıldan itibaren Ahi Evran'ın öncülüğünde Anadolu'da Müslüman Türkler tarafından ağırlıklı olarak esnaf ve zanaatkar meslek zümreleri üzerinden oluşturulmuş kurumsal halidir. Ahilik vahyin insanlık üzerindeki medeniyet tasavvurunun mütemmim bir cüzü olarak insanoğlunun bireysel ve toplumsal manada ahlak-temelli bir hayat sürmesi için anlaşılabilir ve uygulanabilir basit kurallar ve modeller geliştirmiştir. Söz konusu kurallar manzumesinin bugünün tıkanan sorunlarına -özellikle de iktisadi alanda- çözüm olabilme potansiyeli tartışılmaktadır. Dayandığı temelin bu topraklar üzerine inşa edilmiş olması, buranın değerleriyle yoğurulması ve küresel ölçekte hala kabul edilirliliğini koruması herkes için bir ümit kaynağı olmaya devam etmektedir.

Onun için her yıl belli bir hafta anılıyor ve 2021 yılı o nedenle hem UNESCO tarafından hem de Hükümet tarafından resmi olarak Ahi Evran'ı anma ve kutlama yılı olarak ilan edilmiştir. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi de bu yıl içerisinde şahsımın misafir editörlüğünde Fütüvvet, Ahilik ve İktisadi Hayat ana temalı özel bir sayı çıkarmak istemiştir. Derginin editöryal ekibi ile yorucu bir mesainin sonunda elinizdeki dokuz çalışma yayına çıkmış bulunuyoruz.

Çalışmalar okuyucular ve araştırmacılar için mümkün olduğunca konu bütünlüğü sağlayacak şekilde yerleştirilmiştir. İlk çalışma Ekrem Erdem tarafından hazırlanan "Fütüvvetin ve Ahiliğin Menşei, Mahiyeti ve Türleri" başlıklı çalışması yer alıyor. Başlığından da anlaşıldığı üzere, çalışma fütüvvetin ve ahiliğin ortaya çıkışını, içeriğini ve türlerini ele alıyor ve bir anlamda konunun genel özetini sunan bir mukaddime şeklinde kaleme alınmıştır.

Bunu takip eden dört makale esas olarak ahilik anlayışının ve çalışmalarının bazı kaynakları üzerinden gerçekleştirilen ahilik araştırmalarıdır. Bu grupta ilk sırada yer alan Mehmet Şeker Hocamızın "İbn Battuta Seyahatnâmesi ile Fütüvvet-Nâmelere Göre Anadolu'da ve Ahiler'de İktisâdî Hayat" başlıklı makalesi, ahiliğin en güçlü olduğu dönemlerden biri olarak 13. yüzyılda teşkilat ve mensupları ile birlikte Anadolu insanının iktisadi hayatı ile ilgili en değerli bilgileri sunan İbni Battuta Seyahatnamesinden hareketle çok değerli bilgiler vermektedir. Muzaffer Aydemir'in "Ahi Şecerenameleri ve Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Yer Alan Esnaf Meslek Listeleri Üzerine Bir Araştırma" isimli çalışmasında, ahiliğin en önemli kaynaklarından şecerenameler ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi incelenerek, esnaf listeleri çıkarılmış, hatta bunlar çapraz kontrollerle farklı listelerle araştırmacıların istifadesine sunulmuştur. Sefure Devci'nin kaleme aldığı "Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Zümreleri" başlıklı makalede ise, ahilik araştırmalarının kaynakları anlatıldıktan sonra, Evliya Çelebi Seyahatnamesinde geçen esnaf

zümreleri, fütüvvetnamelerde ve şecerenamelerde geçen esnaf zümrelerinin listesi ile fütüvvet verilmeme halleri kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Sayın Deveci'nin çalışması, araştırmacılar için ahiliğin üç önemli kaynağı olarak fütüvvetnamelerde, şecerenamelerde ve Evliya Çelebi Seyahatnamesinde geçen esnaf listelerini bir arada bulma imkânı sunmaktadır. Ekrem Erdem tarafından hazırlanan "Fütüvvetnamelerin Türleri ve Farklı Dillerde Yazılmış Bazı Fütüvvetnamelerin İçerikleri Üzerine Bir İnceleme" başlıklı makalede ise, önce fütüvvet ve ahilik çalışmalarının en temel kaynağı olan fütüvvetnamelerin farklı zamanlarda ve coğrafyalarda farklı zümreler tarafından kazandığı anlam farklılıkları (türleri) toplu bir şekilde sunulduktan sonra, Arapça, Farsça ve Osmanlı Türkçesi ile yazılan en önemli fütüvvetnamelerden 12'si içerik bakımından incelenmiş ve toplu olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada, farklı fütüvvetname örnekleri toplu bir şekilde verilerek, konu üzerine çalışanlara bir anlam bütünlüğü sağlanmış olacaktır.

Bunu takip eden iki çalışma ahilik sistemini tarihi bağlamını dikkate alarak modern işletmecilik bakımından değerlendirmektedir. Bunlardan Deniz Akgül'ün "Kadının İş Hayatına Katılımında Bacıyân-ı Rum Teşkilatı ve TOBB İl Kadın Girişimciler Kurullarının Katkıları" isimli çalışması, Aşık Paşa'nın verdiği bilgilere göre, Anadolu'da ahilik kadar kadim ve onunla birlikte hareket etmiş, hatta birbirini tamamladığı anlaşılan Anadolu Bacıları/Kadınları teşkilatını günümüz kadın girişimciliği üzerinden uygulamaları bir incelemeye tabi tutuyor. TOBB İl Kadın Girişimciler Kurulu İcra Komitesi Başkanlarından oluşan bir kitle üzerinde belli girişimcilik temaları dikkate alınarak yapılan ampirik çalışma, ahilik değerlerinin bugüne aktarılabilecek pek çok unsur taşıdığını göstermiştir. Ahmet Ünsür'ün "Ahilik Sisteminin İnsan Kaynakları Yönetimi (İKY) Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı çalışması ise, günümüzde her kademedede yönetimde etkinliği artırmak adına çok önemli bir konu olan insan kaynakları yönetimini tüm ilkeler ve süreçler dikkate alınarak ahilik değerleri üzerinden incelemektedir. Yazarın konuyu ele alırken, ahiliğin önerdiği değerlerin kapitalist yönetim zihniyeti karşısında sağladığı avantajlara vurgu yapması çalışmanın dikkat çekici yönünü ortaya koyuyor. Bir önceki çalışmada olduğu gibi, burada da asırlar öncesinde geliştirilen kadim bir modelin esasında ne kadar kök saldığı ve geçerliliğini koruduğu anlaşılmaktadır. Çalışmanın dili her ne kadar ağırlıklı olarak firma düzeyinde bir analizi içerse de daha farklı makro ölçekler için de geçerli olabileceği ümidini vermektedir.

Sayın Ünsür'ün çalışması konuyu sistem tartışmasına taşımıştı. Son iki makale, bu noktayı daha ileri bir boyuta taşıyarak, ahiliği esas olarak bir iktisadi sistem meselesi üzerinden tartışmaktadır. Bu manada Mesut Kaçanoğlu'nun "Kapitalizm ve Ahilik Tartışmalarında İslam İktisadının Yeri" isimli çalışması, ahilik anlayışını önce tarihsel bağlamında iktisadi hayat içinde ifade ettiği anlamıyla ele aldıktan sonra, kapitalist sistemle bir mukayesesini yapıyor; bunun pek

anlamli olmadigi sonucuna vardiktan sonra da İslam iktisadi ile irtibatı üzerine bir tahlil yapıyor. Bu konuların önemli olmakla birlikte, oldukça netameli olduğu da dikkate alınarak geliştirilmesi gerektiği muhakkaktır. Bu sayıda yer verdiğimiz son çalışma, yine bir sistem analizi üzerine Oktay Aktürk tarafından kaleme alınan “Kapitalist Ekonomiden İnsani Bir Ekonomiye Referans: Ahilik İktisadi Düşüncesi” başlıklı makaledir. Çalışmada, kapitalizmin yok eden büyüme paradoksuna dikkat çekerek, aşırı kar hırsının ve kişisel çıkarların en üst seviyelere çıkarılmasına yönelik yıkıcı bir yarışın insanlığın geleceği için ortaya çıkardığı riskler karşısında ahiliğin vazettiği ahlaki değerlere dayalı bir iktisadi anlayışın ne gibi fırsatlar/alternatif sunabileceği tartışılmaktadır. Yazarın söz konusu ahlaki umdelerin bugünün koşullarında uygulanabilme imkânı üzerine yaptığı tartışmayı okumaya ve daha da geliştirmeye değer buluyoruz.

Görüldüğü gibi, elimizdeki fütüvvet ve ahilik özel sayısında okuyuculara ve bu alanda araştırma yapanlara istifade edecekleri dokuz değerli çalışma sunuyoruz. Bize göre, çalışmaların her biri konunun farklı yönlerine katkı sunacak nitelikte hazırlanmıştır. Ümidimiz, bu konuların daha ileri araştırmalarla geliştirilmesidir. Elimizdeki özel sayının hazırlanmasına fırsat sunan Üniversite Rektörü Sayın Prof. Dr. Vatan Karakaya'ya, Rektör Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Ahmet Gökbel'e ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Nur Çetin'e, derginin esas editörü Sayın Doç. Dr. Öner Akgül'e ve derginin teknik hazırlıklarında emek eden Arş. Gör. Albeniz T. Ezme Gürlek, Arş. Gör. Dr. Hande Aksöz Yılmaz ve Arş. Gör. Dr. Fatih Güzel'e, son olarak da makaleleriyle katkı sunan tüm yazarlarımıza şükranlarımı sunuyorum.

Herkeseye iyi okumalar diliyorum.

*Prof. Dr. Ekrem Erdem
Fütüvvet, Ahilik ve İktisadi Hayat
Özel Sayı Editörü*